

Posudek bakalářské práce Jana Šimůnka
Kvantifikátory typu MÁLO a MNOHO v českém znakovém jazyce

Bakalářská práce Jana Šimůnka se zaměřuje na velmi zajímavou a užitečnou problematiku, která zatím zůstávala mimo oblast výraznějšího odborného zájmu lingvistiky znakových jazyků (české i cizí). I proto teoretický základ pro svou práci diplomant rozšiřuje o některé relevantní bohemistické přístupy.

Teoretická část je vhodně koncipována, logicky a přehledně strukturována s postihnutím podstatných oblastí a témat sledované problematiky. Diplomant nejprve představuje základní pojmy související s kvantifikací a její různá pojetí (některá z nich pak zohledňuje při rozboru jazykového materiálu), poté rekapituluje poznatky Veselého (2006) o kvantifikátorech *mnoho*, *málo*, *trochu* v češtině a v dalších dvou kapitolách (s. 19–41) v opoře o relevantní odbornou literaturu podrobně probírá prostředky vyjadřování kvantifikace ve znakových jazycích, zejména v českém a americkém. V některých pažích je výklad ne zcela jasný a srozumitelný a občas působí zmatečně (blíže otázky k obhajobě v závěru posudku).

Data pro svůj výzkum diplomant chvályhodně čerpal ze tří zdrojů: z rozhovorů uskutečněných v rámci gaukového projektu „Kalendářní jednotky ve znakových jazycích“, z *Multimediální cvičebnice pro kurz český znakový jazyk* (Macurová a kol. 2011) a z facebookové skupiny *Zábava pro neslyšící v ČR*. Jak se dozvídáme z podkapitoly 6.1 a především z přílohy „Tabulka_metadata“ diplomantovi se podařilo z promluv 38 neslyšících uživatelů českého znakového jazyka celkem vyexcerpovat 93 výskytů 8 znaků s významem ‚málo‘ a 108 výskytů 7 znaků s významem ‚mnoho‘ (snad jsem spočetla správně). Shromážděný jazykový materiál je tedy dosti rozsáhlý i poměrně reprezentativní. Formální podobu zmíněných 15 neurčitých kvantifikátorů diplomant čtenářsky vstřícně představuje pomocí velmi pěkně zpracovaných autorských fotografií i popisu jednotlivých parametrů, včetně nemanuální složky, a přitom pečlivě zaznamenává i všechny vyskytnuvší se alternující hodnoty parametrů znaku.

Jazykový materiál kol. Šimůnek analyzuje z hlediska slovosledného (poloha kvantifikátorů a kvantifikovaných znaků i pozice kvantifikátorů ve větě) a z hlediska lexikálně sémantického (zejm. se zaměřuje na druh vyjadřované kvantity: mnohostní x rozsahová x intenzivní, na kombinaci kvantifikátorů a podává výčet kvantifikovaných znaků). Výsledky analýzy diplomant prezentuje pečlivě a přehledně, a to jak ve vlastním výkladu, tak v silně informativní příloze „Tabulka_zkoumání“. V šesté kapitole je pak usouvztažňuje s poznatky získanými studiem odborné literatury. Kvalitu autorových analýz trochu snižuje chybná identifikace kvantifikovaného výrazu u některých výpovědí (např. v konstrukci #MÁLO_4 + JEDEN + DVA + TŘI + (ČTYŘI) + PĚT + MÁLO_4# – volný překlad diplomanta: *Párkrát, snad jednou až pětkrát* – jsou jako kvantifikovaný výraz určeny číslovky 1 + 2 + 3 + (4) + 5); za výrazně sporné především považuji četné případy eliptických konstrukcí (srov. např. eliptickou odpověď NE + MOC_1 + MOC_1 + NE + MOC_1 + NE, které předcházela otázka „Viděl jste, že neslyšící používají tento znak pro jaro?“) a zvážila bych, zda je do analyzovaných dat vůbec zařazovat.

Otázky k obhajobě:

- V souvislosti s ne zcela jasným výkladem v podkapitole 5.1 „Slovesa“ bych diplomanta poprosila, zda by mohl:
 - objasnit, jak vnímá vztah mezi prostředky vyjadřujícími mnohost v americkém znakovém jazyce, konkrétně mezi *přidáním plurálního suffixu, opakováním slovesa a opakováním slovesa v oblouku zahrnující střídání obou rukou nebo současný pohyb obou rukou z/do různých míst prostoru* (s. 37),
 - pojmenovat, které všechny prostředky z výše zmíněných, jsou podle něj zastoupeny v příkladech ASL uváděných v práci (tj. MEET+++arc, READ+++arc, s. 37),
 - zaznakovat příklad českého znakového jazyka ‚dávát všem‘ a vyjádřit se k tomu, jestli tato konstrukce obsahuje plurálový sufix (k tomu srov. na s. 38 „Také v ČZJ se mnohost na jménu vyjadřuje přidáním slovesa s přidáním plurálního suffixu, a to dvěma způsoby. Mezi první způsob patří dvouruční artikulace původně jednoručního znaku např. slovesa DÁVAT s českým významem *dávát všem*. Druhým způsobem je přidání plurálního morfému, oblouku artikulovanému v horizontální linii, [...])
- Jak s postavením kvantifikátoru v promluvě souvisí místo artikulace? Jinými slovy: není v kapitole 4.3.1 *Postavení kvantifikátoru ve promluvě* druhý odstavec na s. 29 uveden omylem?
- Řadu otázek také vzbuzuje poněkud neprůhledná a matoucí úvodní pasáž podkapitoly 4.4 *Opakování znaku podstatného jména se změnou místa artikulace*, s. 35. Chtěla bych proto požádat diplomanta, zda by se mohl pokusit reprodukovat vlastními slovy její obsah. („Natsha Abner a Ronnic B. Wilbur ve své práci *Quantification in American Sign Language* (2017) uvádí, že je důležité poznamenat, že v ASL nelze vyjádřit existenci množství více než jeden na jménu. Neoznačené podstatné jméno může být interpretováno jako v jednotném nebo množném čísle v závislosti na kontextu a okolním jazykovém prostředí (Abner; Wilbur 2017, s. 24). Existují dva způsoby vyjádření mnohosti pomocí morfologického opakování [...])“)
- Jak rozumět následujícím tvrzením ze s. 78? Neodporují si? „Například FEW kvantifikuje v RSL pouze počitatelná substantiva a kvantifikátor A.BIT jen substantiva látková.“ X „Ani v dalších cizích ZJ dle prostudované literatury žádná pravidla pro vhodnost použití kvantifikátoru vzhledem ke kvantifikovanému neexistují.“

Závěrem bych chtěla velmi ocenit soustředěnou, dlouhodobou diplomantovu práci, píli a značné úsilí, které vynaložil při řešení svého bakalářského úkolu.

Není žádných pochyb, že předložená práce Jana Šimůnka *Kvantifikátory typu MÁLO a MNOHO v českém znakovém jazyce* splňuje požadavky kladené v ÚJKN na bakalářské práce a velmi ráda ji *doporučuji* k obhajobě. Pokud jde o navrhovanou klasifikaci, přiznávám jistou bezradnost vyplývající z toho, že nedokážu posoudit povahu a závažnost většiny problematických pasáží v práci obsažených. Pokud by se v průběhu obhajoby diplomant úspěšně vypořádal s výše uvedenými – a případnými dalšími – dotazy a připomínkami, mohlo by to snad naznačovat, že se jedná pouze o neobratné formulace související s tím, že čeština není pro kol. Šimůnka preferovaným jazykem, a v takovém případě bych se přikláněla ke klasifikaci i stupněm *výborně*.

Klára Richterová
24. ledna 2022